

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredništvo in upravniški prostori:
2887 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2887 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI. Cena lista je \$8.00. Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL. TOREK, 3. OKTOBRA (OCTOBER 3), 1944. Subscription \$8.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 193. Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriške oklopne kolone prebile trdnjavsko linijo pri Aachenu

Britske čete zdrobile prvo nemško protiofenzivo na holandski fronti. Kanadske in francoske čete okupirale Calais, pristaniščno mesto ob Rokavskem prelivu, in ujele čez pet tisoč sovražnikov.—Rusi zasedli Vrazognac v Jugoslaviji v prodiranju proti progi železnice Belgrad-Niš. Maršal Tito naznanil okupacijo Sopota in poraz sovražne sile okrog 6000 mož.—Velike japonske izgube v bitkah z Američani na otokih grupe Palau

LONDON, 2. okt.—Oklopne kolone prve ameriške armade so zabile široko gozdo v Stegriedo-vo trdnjavsko linijo severno od Aachena v prodiranju proti Reni. Druge ameriške čete pod poveljstvom generala Hodgesa prodirajo proti nemškemu mestecu Gellenkirchenu in so še prekorčala rečico Wurn.

Ameriška pehota s tanki je stopila v akcijo na deset milj dolgi fronti in prebila skoraj močne nemške utrdbe. V akciji je tudi artilerija, dočim bombniki spilejo bombe iz zraka.

London, 2. okt.—Britske čete na fronti Arnhem-Nijmegen v Holandiji so zdrobile prvo nemško protiofenzivo. Nemški poveljstvo je zagnalo v napade oklopne in pehotne kolone, ki pa so bili odbiti.

Glavni zavezniški stan poroča, da so se napori sovražnika izjavili, čeprav je nekaj nemških tankov in pehotnih enot prekorčalo reko Led v kraju, ki leži štiri milje južnovzhodno od Arnhem. Bojna letala in bombniki so bili vrženi v akcijo proti nemškim oklopnim kolonom, ki so se zbrale na ozemlju v bližini Nijmegena. Poveljnik nemške sile na holandski fronti je feldmaršal Model.

Oddelki druge britske armade so razširile koridor na ozemlju ob reki Meuse. Zavzeli so pozicije na zapadni strani te reke. Nemci so uprizorili več naskokov na pozicije zavezniške sile v krajih 460 milj dolge zapadne fronte.

Čete sedme ameriške armade so pognale Nemce iz Ramber-villersa, vojaške trdnjave, 30 milj južnovzhodno od Nancyja in 21 milj od Saalskega prelaza v Vosgeskem gorovju, kjer se odpira pot v Porenje. Ameriške čete se bližajo Belfortu in prve so oddaljene samo šest milj od te nemške trdnjave.

Vojne operacije v manjšem obsegu so v teku v bližini Metzja in Remicha, luksemburškega mesta ob nemški meji. To mesto je v zadnjih treh dneh dvakrat izmenjalo gospodarje in zdaj je spet v ameriških rokah. Prva ameriška armada, katere poveljnik je general C. Hodges, napada nemške pozicije na južnovzhodni strani Aachena. Pod kritjem topniškega bombardiranja so Nemci naskočili ameriške pozicije pri Stolbergu, šest milj južnovzhodno od Aachena, a so bili vrženi nazaj z velikimi izgubami.

Kanadske in francoske čete so okupirale Calais, pristaniščno mesto ob Rokavskem prelivu, in ujele čez 5000 nemških vojakov in častnikov. Med temi je general Schroeder, poveljnik nemške posadke. Z okupacijo Calaisa so zavezniški izvojevali novo zmago. Dunkirk je edino pristaniščno mesto ob Rokavskem prelivu, ki je še pod kontrolo nemške sile.

Rim, 2. okt.—Oddelki osme britske armade so zasedli Savignano, deset milj od obrežja Jadranskega morja in ob cesti Rimini-Bologna, kakor tudi več krajev na severni strani reke Fluminene. Nemci so bili pognani z ozemlja ob tej reki. Čete pete ameriške armade so odbile nemške napade na svoje

Amerika povečala pritisk na Argentino

Nove trgovske odredbe uveljavljene Washington, D. C., 2. okt.—Amerika je povečala ekonomski pritisk na Argentino z odredbo, da se ne sme noben ameriški parnik ustaviti v argentinskih lukah po 30. septembru.

Državni departmet je inštruiral upravo za zunanje ekonomske zadeve, naj prekliče dovoljenje glede dovoza ameriškega blaga v Argentino. S tem je v bistvu pretrgal trgovske stike z Argentino. Argentina je edina ameriška država, ki ne kooperira z Združenimi narodi v borbi za zlom Nemčije in Japonske. Očitno je, da je akcija državnega departmeta težak udarec argentinski ekonomiji. Pričakuje se, da bo Amerika izvajala tudi druge metode, da potisne Argentino na kolena.

Državni tajnik Cordell Hull je nedavno ostro obsodil Argentino, zaeno pa jo je obdolžil, da se je izneverila zaveznikom. Takrat je svetoval latinskim republikam, naj ne priznajo njene vlade. Pred petimi tedni so bile zamrznjene zaloge argentinskega zlata v Ameriki. Prej je bil dr. Adrian C. Escobar, argentinski poslanik v Washingtonu, pozvan domov. Možnost je, da bo Amerika pretrgala odnose z Argentino v znak protesta, ker kooperira z osiščem.

Nelson odstopil kot načelnik odbora

Washington, D. C., 2. okt.—Donald M. Nelson je resigniral kot načelnik odbora za vojno produkcijo, ki je bil ustanovljen kmalu po japonskem napadu na Pearl Harbor. Predsednik Roosevelt je sprejel resignacijo in imenoval J. A. Kruga na Nelsonovo mesto.

Decentralizacija socialne zaščite

Ameriška trgovska zbornica objavila program Washington, D. C., 2. okt.—Ameriška trgovska zbornica je objavila program "glede decentralizacije socialne zaščite, katerega so njeni člani odobrili. Program določa med drugim, da socialna zaščita, katere je zdaj pod kontrolo federalne vlade, pride pod kontrolo državnih vlad. Zaščita naj bi se razširila tudi na kategorije delavcev, ki je zdaj niso deležni.

Voditelji Ameriške trgovske zbornice so zavzeli stališče, da je socialna zaščita potrebna, zaeno pa so naglasili, da ne more nadomestiti produkcijske uposlenosti. Iz tega razloga naj bi trgovske in druge grupe storile vse, kar je mogoče, za povečanje produkcije in stalne uposlenosti. Eric A. Johnson, predsednik Ameriške trgovske zbornice, je dejal, da so člani odobrili pravkar objavljeni program s splošnim glasovanjem.

Clani vrhovnega sodišča v zasedanju

Washington, D. C., 2. okt.—Clani vrhovnega sodišča so se danes sestali v svojem zasedanju. Pričakuje se, da bodo izrekli zgodovinske odločbe o zadevah eksplozivnega značaja. To je prvo zasedanje vrhovnega sodišča od 12. junija tega leta.

PODRŽAVLJENJE VELIKIH INDUSTRIJ V FRANCIJI

Clani vladnega sveta osvojili program

PREUREDBA EKONOMSKEGA ŽIVLJENJA

Pariz, 2. okt.—Podržavljenje premogovnikov, avtne in drugih velikih industrij je del programa, nanašajočega se na preuredbo socialnega in ekonomskega življenja v Franciji. Člani vladnega sveta, kateremu načeljuje general Charles de Gaulle, so osvojili ta program na svoji seji.

Najprej bodo podržavljeni premogovniki in avtne tovarne, potem pa podjetja grupe Messageries-Hachettes, ki je nekdanji imela monopol nad razpečevanjem časopisnega papirja v Franciji. Uradna častniška agencija Havas bo postala združna organizacija.

Svet je sprejel tudi načrt glede konfiskacije "nelegalnih" profitov in vsega imetja onih, ki so kooperirali z nacijsko okupacijsko silo. Kampanjo za podržavljenje vseh industrij vodijo socialisti in komunisti. Zaključek glede podržavljenja premogovnikov in avtne tovarne so pozdravili kot dokaz, da bo njihov program odobren in izvajan na splošno.

Trdi se, da podržavljenje premogovnikov ni sankcija proti lastnikom, ker so se obnašali pravilno v času nemške okupacije. Njim gre zasluga, da je produkcija, ki je znašala 120.000 tona dnevno pred vojno, padla na 50.000 ton v letih nemške okupacije.

Louis Renault, lastnik velikih avtnehi tovarn, je bil aretiran na obtožbo zalaganja nemške armade v času okupacije. Ako bo na obravnavi spoznan za krivega, bodo tovarne konfiscirane. Če ne bo, mu bo plačana odškodnina za zasežene tovarne. Sklep, da vlada zaseže "nelegalne" profite in premoženja kolaboratorjev, so francoski listi navdušeno pozdravili.

Domače vesti

Pueblake vesti

Pueblo, Colo.—Alfonz in Alojzija Hochevar sta dobila obvestilo od vojne oblasti, da je bil njun sin Henry ranjen v Franciji. V tolažbo pa jima je to, da je isti dan prišel na dopust starejši sin, ki je služil na Pacifiku 27 mesecev. Vsa družina je pri SNPJ.—Po večletni bolezni je umrla Mary Mramor, doma z Blok. Umrli je tudi Anton Gradisar, star 42 let in rojen v Pueblu.

Is Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici St. John se nahaja Jacob Chesnik iz West Parka. K njemu na obisk sta prišli iz države Washington njegova mati mrs. I. Čelington in sestra.—V bolnišnico se je podala radi bolnih oči mrs. J. Luzar iz Brooklyna, ki ima dva sinova in hčer pri vojakih.—V Franciji je bil ranjen S/Sgt. Frederick Groesel, sin družine Joseph Groesel iz Collinwooda. Nahaja se v bolnišnici v Angliji. Na Irskem je bil dve leti in pol, potem v Islandiji, nato pa v Franciji.—Na otoku Guam je bil ranjen machinist mate 2/c Frank J. Grozde, ki služi pri Seabees.—Iz bolnišnice se je vrnila na svoj dom Mary Meznaršič.—Na bolniški postelji se že več tednov nahaja Mary Zakrajšek z Glass ave.—Dne 28. sept. je umrl Anton Gorjup, star 36 let. Zapušča ženo, dva otroka, očeta in dva brata.—Poročila sta se Olga Kosoglav in Cpl. Daniel Perhay.—Iz bolnišnice v Angliji je bil prepeljan v bolnišnico v Cambridge, O., Cpl. Henry S. Nagode, sin družine Nagode iz Collinwooda.

Popravek

Arma, Kansas.—V poročilu o smrti Antonije Noll Ozebek bi se moralo glasiti, da je bila rojena v Sentvidski gori na Pritorskem—ne v Vinski gori.

Wallace napadel governerja Deweyja

Pittsburgh, Pa., 2. okt.—Podpredsednik Henry A. Wallace je na shodu v tem mestu napadel governerja Thomasa E. Deweyja, predsedniškega kandidata republikanske stranke. Dejal je, da je Dewey kandidat mednarodnih bankirjev, katerih cilj je grmadenje profitov. Ti ga podpirajo v volilni kampanji.

Grške gerilske enote v akciji

Osvobodile so več pokrajin

Kairo, Egipt, 2. okt.—Grške gerilske in protifašistične sile so se dvignile proti nemškim okupacijskim četam in osvobodile več pokrajin, se glasi neuradno, toda zanesljivo poročilo. To omenja položaj v Atenah, glavnem mestu.

Nemške čete odhajajo iz Aten, toda bataljoni kvizlinga Rallesa se še nahajajo tamkaj. Ti drže glavna poslopja in pripravljene so za boj proti gerilskim enotam, če bi skušale osvoboditi mesto. Hribi okrog Aten so pod kontrolo gerilskih enot. Nepotrjena vest pravi, da je bila formirana začasna vlada v Atenah, kateri načeljuje atenski nadškof. Člani te so vojaški častniki, katerih politična pripadnost ni znana. Ta vlada hoče biti na krmilu, dokler ne pridejo v Atene zavezniške čete.

Protifašistične sile so se dvignile proti Nemcem v vseh grških krajih, ko so ruske armade prekorčile grško-bolgarsko mejo. Demokratično misleči Grki v Kairu so pozdravili vest, da je grupa članov britskega parlamenta apelirala na predsednika grške ubežne vlade, naj pomilostriti grške vojake, ki so bili aretirani in obsojeni v zapor zaradi puntanja. Ti naj bi dobili priliko za udeležitev v borbi za osvoboditev Grčije.

Grški mornarji in vojniki na Srednjem vzhodu so revoltilali zadnje pomlad, ker so sumili, da jih hočejo uporabiti kot orodje v prizadevanjih, da se kralj Jurij vrne v Grčijo. Mnogi Grki ne zaupajo kralju, ker je podpiral vlado diktatorja Metaxasa tako, kot je italijanski kralj Viktor Emanuel podpiral fašistični režim.

Resno svarilo avstrijskemu ljudstvu

Pripraviti se mora za akcijo proti nemški sili

London, 2. okt.—Britska radiopostaja je oddala svarilo v nemškem jeziku avstrijskemu ljudstvu, da je prišla ura, ko mora dejansko pokazati svojo voljo in odločnost za ocepitev od nacijske Nemčije. Organizira naj tajne odbore in se pripravi na prihod zavezniških čet.

"Odbori naj store vse potrebne korake glede pomoči zavezniških četam, ko bodo te invadirale Avstrijo," je rekel govornik. "Odstanitni morajo nacije iz krajevnih administracij, začeti prometne zveze in zaloge živil." Govornik je poudarjal, da Avstrija ne bo postala boljše v velikem obsegu, če bo avstrijsko ljudstvo upoštevalo navodila in se dvignilo proti nemškim gospodarjem.

Poplava povzročila veliko škodo v Mehiki

Mexico City, 2. okt.—Poplave in viharji v distriktu Vera Cruz so povzročili škodo, katero cenijo na več milijonov dolarjev. Najmanj 10.000 ljudi je ostalo brez strehe. Čez dvesto oseb je izgubilo življenje.

Odmerjanja kave ne bo, pravi Byrnes

Washington, D. C., 2. okt.—James F. Byrnes, direktor vojne mobilizacije, je dal zagotovilo, da ne bo odrejeno odmerjanje kave. Uvoz kave iz Brazilije bo obnovljen. Poročila, da bo kava prišla na listo potrebnih, ki se prodajajo v odmerkih, so povzročila navale na prodajalne Byrnes je dejal, da so zaloge kave v skladiščih za 35

KONFLIKT MED VODITELJI POLJSKIH GRUP

Nobenega izgleda za zblizanje s sovjetsko Rusijo

GENERAL SOSN-KOWSKI ODSTAVLJEN

London, 2. okt.—Konflikt med poljsko ubežno vlado, katere predsednik je Stanislaw Mikolajczyk, in poljskim odborom za narodno osvoboditev, ki je bil ustanovljen v Rusiji in čigar glavni stan je v Lublinu, se je poostiril. Vse kaže, da je borba za politično kontrolo Poljske prišla v fazo, ki lahko povzroči civilno vojno v tej nesrečni deželi.

Korak predsednika poljske vlade za zblizanje s sovjetsko Rusijo in poljskim odborom, ko je odstavil generala Kazimirja Sosnkowskega kot poveljnika poljske oborožene sile, je povzročil sovražen odmev v Moskvi. Sosnkowskega je nasledil general Tadej (Bor) Komorowski, katerega je Edward Osubka-Morawski, predsednik poljskega odbora, označil za zločince, ker je organiziral preuranjen odpor proti nemški oboroženi sili v Varšavi. Očital mu je, da je on odgovoren za smrt 250.000 Poljakov v Varšavi, ki so padli v bitkah z Nemci.

Osubka-Morawski je poudaril, da sklenitev kompromisa med njegovim odborom in poljsko ubežno vlado ni mogoča, dokler slednja ne prekliče protidemokratske ustave, sprejete 1. 1935, in prizna generala Role-Zymierskega, poveljnika poljskih sil, organiziranih v Rusiji, za vrhovnega poveljnika vseh poljskih oboroženih sil. Komorowski bi moral priti pred sodišče, da ga kaznuje, ker je odredil preuranjeno revolto v Varšavi.

Moskva, 2. okt.—Kontroverza med poljskimi voditelji v Londonu in Rusiji je dosegla višek ostroti. Stališče poljskega odbora za narodno osvoboditev je podprla Pravda, glasilo komunistične stranke.

"Križa poljske ubežne vlade v Londonu je križa vseh Poljakov," pravi Pravda. "Ta vlada je ločena od poljskega ljudstva in živeče Poljske. Križa je globoka in ne more biti rešena s spremembo v ustroju te vlade."

Petaïn pobegnil v Nemčijo

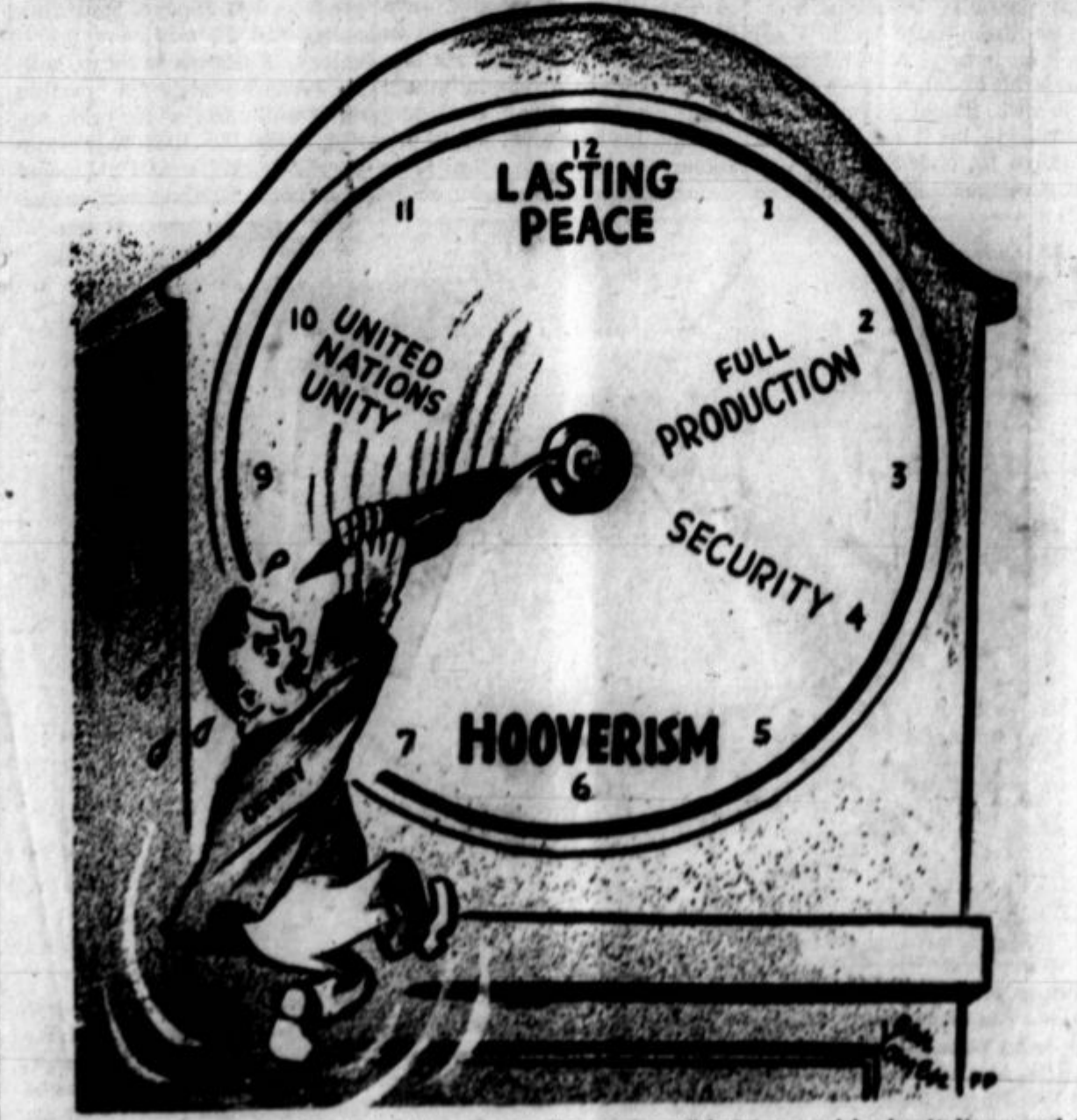
Nov načelnik "francoskega odbora"

London, 2. okt.—Radio Berlin je naznanilo, da je maršal Henri Petaïn, "načelnik francoske države pokopane Lavalove vlade v Vichyju," pobegnil v Nemčijo, preden so se zavezniške armade približale Belfortu. Njegovo pozicijo je prevzel Fernand de Brinon, kakor tudi predsedništvo francoskega vladnega odbora za zaščito narodnih interesov.

De Brinon je znan kot goreč zagovornik kolaboracije z Nemčijo. On je bil prej reprezentant Lavalove lutkarske vlade v Parizu.

To je bilo prvo nemško radijsko naznanilo o formiranju francoskega vladnega odbora v Belfortu, ki je nasledil kvizlinge, kateri so pobegnili iz Francije pred zavezniškimi armadami. Radio Berlin ni pojasnil zagovornike o Lavalu. Kje se on nahaja, ni znano, ker ni bil niti omenjen v naznanilu.

odatokov večje nego so bile v juliju preteklega leta.

Sedaj smo v kampanji obljub, dobili pa bomo "hooverizem," kajti smagal bo kapitalizem pod to ali ono politično masko.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštovino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbin

POROČILO ZASTOPNIKA

II.

Hermine, Pa.—Kakor sem že omenil, so se Slovenci tudi v tako zvanem Scott Run dolini zavezali za pomožno akcijo. Zbrali so skupaj precej lepo vsoto za pomoč našim bratom in sestram v domovini. Upam, da bodo organizirali podružnico SANSa.

Društvo št. 388 SNP ima sedaj zmogljive odbornike. Jerry Franetich je predsednik, Selak iz Star Cityja je podpredsednik, njegova žena tajnica, John Golun pa blagajnik. Vsi so naprednega mišljenja. Torej, prijatelji, ne boste imeli težav prepričati članstvo, da ameriški Slovenci žele svojim bratom in sestram v stari domovini boljše bodočnost.

Po svetovni vojni bo marsikateri ameriški Slovenec šel v domovino na obisk in lahko se zgodi, da ga bodo tamkajšnji rojaki vprašali, ali je kaj prispeval za nje v času, ko so tako silno potrebovali pomoči.

Junaški boj, ki ga bojujejo Slovenci oz. Jugoslovani v Jugoslaviji, je koristen tudi ameriškim Slovincem, kajti Američani danes vedo, iz katerega naroda izhajamo, iz naroda, na katerega smo vsi ponosni. Tudi naši mladi ne bi smeli sramovati, ker je slovenskih staršev. Slovenski narod je prav tako vreden spoštovanja kot kateri drugi.

V nekem časopisu sem čital članek, v katerem piše urednik, da vojne ne ustvarjajo narodnosti, temveč meje. Torej, držimo se gesla—federalna Evropa! Enako naj se združi Azija. Prav tako naj se vrši na svetu svobodna trgovina, neomejena—produkcija, itd., pa bomo imeli vsi dosti kruha. To je edino prava pot. Ni pravilno, da bi poslali črnce, od koder so prišli, in prav tako nimajo prav oni, ki pravijo, da bi vse židove pobili. Taki ljudje pljujejo v svojo lastno skledo!

Ko sem zapustil Morgantown, W. Va., je bila moja postaja v bližini Smithfielda oziroma Yukona. Tukaj prebiva nekaj slovenskih družin. Obnovili so naravno Vrtačnik, Murin (?) in Zele. Pri Zeletovih sem prenočil. Tone je bil na delu. Z njegovo ženo sva ga počakala, da je prišel z dela. Ona je poljskega rodu, a obvlada dobro slovensko. Človek se ji čudi toliko bolj, ker je bila rojena v Ameriki. Pogovarjala sva se tudi o dekletih, ki love danes vojake in se potem polaste zavarovalnice, če pade mož v boju.

Iz Yukona sem se napotil peš v Collier, kjer živi nekaj slovenskih družin. Antonija Sabec je takoj ponovila Prosveto, Sterleta pa nisem našel doma. V tej naselbini je umrl John Capuder. Star je bil 52 let, njegova sestra pa je mrs. Svigel iz Isabele. V Ameriki je bival od l. 1913 in bil dolgo let član SNP.

V Uniontownu sem se ustavljal pri našem dobro poznanem L. Dorniku. Dejal mi je, da se je nameraval udeležiti Vseslovenskega kongresa v Pittsburghu, toda si je poškodoval nogo in ni bil gotov, ali bo do tedaj ozdravil. Poškodbo je dobil v premogovniku, ko se je sesul strop. Imel je srečo, da ga ni ubilo. Delo v premogovnikih je menda najbolj nevarno, a šikanirani so rudarji menda tudi najbolj. Veliko temu je kriv J. L., kateri tako strupeno napada predsednika Roosevelta, kateri ga je faktično na noge postavil, a sedaj je pa proti njemu.

V Uniontownu so ponovili Prosveto Urban Rupar, John Močnik, John Lipar in John Bele. Obiskal sem tudi Frances Bedek in mrs. Rukše. Precej dolgo sva se pogovarjala z Belotovim sinom. Njemu je žena umrla in mu zapustila dva otroka. On je velik simpatični sovjetski Rusije. Ker sem že pri Rusiji, naj omenim, da sem čital članek z velikim naslovom v Pittsburgh Pressu, ki se glasi: "Rusija je za zlato valuto". Članek je napisal neki sovjetski profesor. V roke so mi prišla tudi pravila, ki so jih sprejeli zavezniški narodi, ko so konfirirali zastopniki 44 narodov. Izvzeti so bili samo Japonci, Nemci in Italijani. Pravila sem prejel od organizacije "American Academy of Social Science", katere sem član.

V nekem mesečniku sem tudi čital glede ameriške sfere vpliva na Kitajskem in ruskega vpliva v vzhodni Evropi. Menda je bilo dogovorjeno v Teheranu, da bo Rusija dominirala vzhodno Evropo, Amerika Kitajsko, Anglija pa Indijo.

Naj še omenim, da sem obiskal naš klub v Hermineju in Fr. Ometza je zanj ponovil Proletarca. Upravnik Doma je ponovil Prosveto, Andrej Bertl pa je dal \$5 v sklad dvostotih Proletarčevih prijateljev. Najlepša hvala, Andrej, želim, da bi našel mnogo posnemačev v naši naselbini in drugod!

Anton Zornik.

O PROBLEMIH BOGATEGA ORIENTA
Canton, O.—V bogatem Orientu se križajo interesi Anglije, Francije, Japonske in Holandske. Amerika pa tam neče ničesar kot prostost za svojo trgovino; saj še celo Filipinski otoka ne mara obdržati v svoji posesti.

Mala Holandska je imela v posesti najbogatejšo otoke bogatega Orienta, dokler niso Japonci začasno prihrumeli po kitajskih vodah in jih zasedli. Java in Sumatra, dva najvažnejša in tudi najbogatejša otoka, sta bila pod holandsko krono in mnogi drugi otoki.

Samo Java šteje več kot 30 milijonov ljudi, a med njimi je le

nekaj tisoč belokožcev. Ta otok je najbogatejši v Orientu, katerega bogastvo kontrolira nekaj ducatov bankirjev, plantažnikov in industrialcev.

Holandska je čuvala ta otok s svojo mornarico, katero pa so Japonci zdrobili in tako zasedli vse, kar je bilo pod Holandsko. Danes pa Amerika oziroma ameriška mornarica rešuje stare račune Mikadovih admiralov.

Tretji večji in dobro kultiviran otok je Cejlon, ki ga lastuje Anglija. Leži v Indijskem oceanu in je služil kot sekundarna baza kraljevi mornarici Daljnega iztoka.

Singapor je bil največja mornariška baza, dokler ga niso Japonci okupirali. Ta baza gotovo pride zopet pod angleško kontrolo, ko bo poražena Japonska.

Na Daljnem iztoku je mnogo problemov, ki jih bo treba rešiti. Vsi ti problemi so veliko bolj resni, kakor se vidijo navadnemu zemljanu. Vsa ta sporna vprašanja pridejo na dnevni red, a kdo jih bo rešil in kako, danes še nihče ne ve, niti tisti, ki so in bodo poklicani, da jih rešijo. Na Daljnem iztoku je jako veliko problematičnih vprašanj, kakor sem že poprej omenil. Izmed vprašanj pa je najvažnejše, do kolike mere bo smela biti oborožena Kitajska, katere šteje 400 milijonov prebivalcev. Drug problem pa bo, kako urediti Japonsko, da ne bo več ogrožala miru in interesov drugih narodov na Daljnem vzhodu.

Nadalje je vprašanje Hong Konga. Ali pride zopet v angleške roke, ali pod okrilje mednarodne komisije in kitajskih vodah in mestih? Istotako je vprašanje plantaž, rudnikov in nekaj lahke industrije v malajskih državah, ki so danes last belcev. Ali bodo ta bogastva oni še naprej kontrolirali?

Ni dvoma, da bo Francija zahtevala nazaj francosko Indokino, Kitajska, ki je najbolj dolgo v vojni, bo pa zahtevala enake pravice, kot jih zahtevajo zapadni narodi.

Koreja že dolgo deluje, da se reši Mikada in postane zopet samostojna.

Kaj pa bo storila Rusija glede otoka Sahalina? Ali bo zahtevala drugo polovico tega otoka nazaj, katero je bila prisiljena odstopiti Japonski? Tedaj, ko je izgubila ta del otoka, je bila vsa zruvana od revolucije in ni mogla braniti svoje integritete.

Kitajska ima sama notranje in zunanje probleme, katerih pa sama ne bo mogla rešiti. Kitajska je bankrotirana in svojih financ sama ne more urediti. Resna zadeva so tudi notranji boj med vlado in komunisti, katere je Kajšek preganjal na isti način, kot Hitler žide. Ni dvoma, da komunisti čakajo na dan maščevanja.

Da ne pozabimo Mandžurije, kjer je bilo po točnih poročilih, preden so jo Japonci zasužnjili, nekaj nad 30 milijonov prebivalcev. Nihče ne ve točno, koliko Japoncev se je tja preselilo od časa okupacije. Ko pride konec vojne, bo tudi tu nastalo vprašanje, kaj storiti z Japonci

v Mandžuriji. Jih poslati nazaj na Japonsko, ali jih bodo pustili tam kot manjšino? Toda če tam žive kot manjšina, bi lahko zopet povzročili komplikacije. Tudi Formoza je natrpna z Japonci. In če pride ta polotok zopet pod Kitajsko, kaj bodo potem storili z Japonci?

Ali je kje kdo, ki bi znal rešiti vsa ta v resnici komplicirana vprašanja v zadovoljstvo vseh? V zadovoljstvo vseh, mislim reči, v zadovoljstvo orientalcev in drugih, ki so pri tem prizadeti.

Vrnimo se z Daljnega iztoka dol v Indijski ocean in v okolico reke Nila, v tako zvanem Bližnji iztok.

Indija šteje 330 milijonov prebivalcev. Od teh je 70 milijonov mohamedancev, ostali pa so Hinduti. Ako dobe popolno svobodo, se bodo prav gotovo pričeli med seboj klati in spreminili bodo Hindusi v reko krvi. Pri vsem tem pa svet s pratom kaže na London, češ, glej, kaj delaš v Indiji, obenem pa ponujaš drugim svojo kulturo...

Indija je še vedno tako zaostala, da bi bilo najbolje, da Anglija in Indija sami rešita in uredita glede svobode tega 330 milijonskega naroda.

Sudan, kjer je Anglija sprejela puščavo z ogromnimi milijoni v eno najbogatejših oazah črnega kontinenta, in reka Nil, ki plove skozi to oazo, daje povražje, ki je bolj privlačno lice.

Nil, Suez, sušanska oaza, v kateri raste bombaž in druge tropične rastline, Arabija, na istočni strani Suezkega prekopa, s svojo slovito kavo (kafa), in Hajfa s svojim oljnim vrelcem, ki teče po ceveh iz Perzijskega zaliva preko Arabije, so problemi, so delikantna vprašanja in to zlasti za Anglijo, kajti vse to je pod njeno oblastjo, toda ne na domačih, temveč na tujih tleh.

Michael Chok.

TO IN ONO

Chicago, Ill.—Blizu 2200 West Madison ceste je trgovina suhe robe. Ko človek vstopi v njo, se komaj zdržeje smeha, kajti vidi vsakovrstne predmete, od "soup to nuts".

Nekaj podobnega bo tudi ta dopis.

Sezona počitnic je končana. Počitnice sem bila deležna tudi jaz. Te počitnice so bile toliko lepše, ker je na dan 9. julija moj sin Frank Buh nepričakovano prišel domov. Na vrata me je pretkal ob pol dveh ponoči.

Tisti večer je bila zelo velika vročina in nisem mogla spati, temveč sem premišljala o svojih dveh sinovih. Nenadoma pa nekdo potrka na vrata. Vprašam, kdo je, tedaj pa se oglasi Frank. Ne morem popisati, kako silno sem bila vesela. Bila sem tako srečna, da tisto noč nisem mogla zatisniti očesa.

Frank je bil jako utrujen. Kakor hitro je zapustil parnik, se je javil pri oblastih, da si kupi potrebno obleko, kajti prejšnjo je izgubil, ko je bil torpediran mornar. Domov je prišel v težkih čevljih in volnenih debelih nogavicah in v taki vročini! Dejal mi je, da ni hotel čakati na obleko, kajti mudilo se mu je domov v Chicago.

Preden je legel k počitku, mi je še naročil, naj ga pokličem, ker je bila drugi dan nedelja, in on bi šel rad k maši, ker je tedaj, ko je bila njegova ladje torpedirana, tako objubil. Dejal je, da so mislili, da se jih ne bo niti polovico rešilo, toda bili so srečni in so se vsi rešili. To se je zgodilo v času prve invazije francoske obale. Ladja je bila zadeta šest ur po invaziji. Potem je bil na Francoskem deset dni. Ves vrhni del ladje je bil zadet. Kapitan je bil ves prestrašen in tudi moštvo, a nekateri pa se niso bali in so hitro razvedrili tudi kapitana.

Domov je prinesel razne spominke. Ko se bo malo spočil, mi bo pa pomagal papirati sobe.

Sedaj pa bom malo opisala, kako sva šla obiskat nekatero sorodnike in prijatelje. Šla sva v Argo, Waukegan in Zion, Ill. V Zionu žive moji daljnji sorodniki, ki se pišejo Buh, s katerimi sem se seznanila, ko sem napisala moj prvi dopis. Bil je zelo prijazen z nama.

Dne 25. julija pa sva se odpeljala v Cleveland. Vožnja je bila še precej ugodna. Tja sva prišla ob pol šestih. Na postaji

naju je čakala moja sestra. Slovenska metropola mi je znana, vendar pa sem bila veliko let odsotna in zgedalo je vse drugače. Poprej je gotova poulična vozila po St. Clair ave, sedaj pa po Superior ave. In poprej so bili kondukerji in motorniki vsi moški, sedaj pa je veliko žensk. In one zelo dobre zgedajo v uniformah. Vožnja za vojake v poulični je prosta. Moja sestra mi je povedala, da je to poslugo dal vojakom slovenski župan Frank Lausche. Kakor sem slišala, Lauscheti vsi zelo cenijo.

V sredo sva s sinom obiskala naše sorodnike in prijatelje, toda vseh nismo našli doma, ker so delali, drugi so bili na počitnicah itd. V bližini moje sestre živi več mojih prijateljev in bila sem prav vesela, da smo se po mnogih letih zopet videli. Obiskala sva tudi poznano Anthono Jankovicha in njegovo družino. Ko pridem do prve hiše, vidim žensko, s katero sva bila v mladosti zelo veliki prijateljici, toda jo nisem poznala več. Vprašam jo, kje žive Jankovičevi. Pove mi, da zgoraj. In napotila sem se k Jankovičevim, kjer sem našla doma prijazen mrs. Jankovich. Tone Jankovich pa se je s potovanja vrnil v soboto. Pri moji sestri je pustil svojo vizitko, ker naju ni bilo doma. Proti večeru pa sva se napotila s sinom k Jankoviču, da smo se nekoliko pogovorili. Na tem mestu se Cilki Jankovič naprimerneje zahvaljujem za tako imenitno postrežbo in gostoljubnost. Franku je zelo ugajalo. Kadar vam bo dana prilika, pa ne pozabite nas obiskati.

Ko sva se s sinom poslovila od Jankovičevih, nas je spodaj čaka prijateljica Frances Markič in mi pove kdo je. Zelo sem bila vesela svidenja z njo, kajti bili sva v mladosti prijateljici. Tudi Frances ima edinega sina v mornarici. Potem sem obiskala družino Janc. Z gospodinjjo sva skupaj delali, ko sva bili še mladi. Prijetno je bilo opujati spomine o mladostnih dnehi! V četrtek pa smo šli na obisk v Lorain, O. Obiskala sem mojega bratrance, ki ga nisem videla še mnogo let, to je nič manj kot 40 let. Imeli smo si dokaj povedati. Še isti večer pa smo šli na St. Clair in hoteli obiskati sestrično, katere pa nismo našli doma, kar mi je zelo žal. Misliła sem, da dela, zato sva se drugič dan s Frankom napotila v dotično tovarno, katera mi je dobro znana, kajti tam sem delala pred 23 leti tudi jaz. Vprašala sem za sestrično, toda povedali so mi, da je na počitnicah pri starših nekje v državi Wisconsin. Svoje starše je našla skozi Prosveto. Njen mož jo je za božično darilo presenčil. Dal je oglas v Prosveto in vse potrebne podatke, kateri so ogledili uspeh. Njena mati se je ogledila in sporočila, da je zelo bolna, narkar se je ona takoj napotila k njej.

Tudi jaz sem videla dotični oglas v Prosveti. Ko sem ga prebrala, sem dejala svojemu možu: "Glej, glej, moja sestrična Mary Dolinar išče svojo mater. Bo res čudež, če jo najde."

Mary je bila sirota kot dete. Njen oče je umrl še predno je bila rojena. Po rojstvu jo je mati izročila stari materi, nato pa je odšla v svet. Ko se je vrnila, je bila deklica stara že pet let. Mati se je v drugič poročila in potem zopet odpotovala, deklico pa je ponovno pustila v oskrbi svoje matere. Stara mati pa je živela samo še nekaj let, narkar je morala iti Mary služiti. Moja mati, ki ji je bila pol teta, je pa skrbela, da je bila pri dobrih ljudeh. Služba je raztrgana sukrija, smo rekli v starem kraju. Toda morali smo služiti, kajti vsaka se ni mogla omožiti, ker ni bilo dovolj posestnikov v naših krajih in prav tako ne veliko fantov, ker jih je veliko padlo v prvi svetovni vojni.

Jaz sem bila že poprej po svetu in ni me skrbelo iti ponovno. Nekega dne rečem Mary, če bi šla v Ameriko. Zadovoljno je prikimala. Rečeno, storjeno. Pišem svoji sestri za denar in potrebne listine. Pred odhodom pa sva morali iti na konzulat v Belgrad. Nikoli ne bom pozabila tiste vožnje.

(Konec prihodnjic)

Marion Grun.

Churchill zopet govoril

Winston Churchill je zadnji četrtek zopet pokazal pred angleškim parlamentom, da je mojster jezika in državnik prvega reda. V svojem govoru je zopet vrget luč na marsikaj, kar ni bilo znano svetovni javnosti v zvezi z vojnimi operacijami v Franciji. Njegov govor pa je za Američane najbolj značilen v tem, da je daleč zasenčil naše državnike in na poslušalca ali čitatelja napravil vtis, da je Washington le nekaka podružnica Londona. Ta vtis je napravil s tem, seveda povsem nehoti, ker iz Washingtona ne slišimo takih govorov.

V tem govoru je angleški premier zopet pokazal celo panoramo dogodkov in načrtov, katere je okinal s svojim pestrim komentarjem. Iz njegovih ust smo izvedeli, da je v prvih 24 urah po invaziji Normandije general Eisenhower postavil četrto milijono anglo-ameriških vojakov na francoska tla. Meseč pozneje je bilo v Normandiji že milijon vojaštva, danes pa stoji na zapadni fronti proti Nemcem "dva do tri milijone" mož.

Iz Churchillovih ust smo tudi izvedeli, da znašajo ameriške izgube v Franciji 145,000 ubitih, ranjenih in pogrešanih, angleške pa 90,000. Iz njegovih ust smo tudi izvedeli o proporciji ameriškega in angleškega vojaštva v Franciji: na vsake tri Američane dva Angležja (Kanadčani uključen).

Proporcijo po številu prebivalstva imata torej Anglija in Kanada nekoliko več vojakov v Franciji kot Amerika. Toda Churchill je dostavil, ako se nacijska obrambna stena, Slegriedova linija ne bo kmalu zrušila, bo postavljena v Francijo še mnogo močnejša ameriška armada.

Pohvalil je posebno poveljstvo ameriških armad. Njih naglo in senzacionalno razlize po Franciji po prebitju nemške črte v Normandiji je označil kot najbolj briljantno strategijo v tej vojni. To je resnica, ampak resnica je tudi, da je to briljantno strategijo, oziroma uspeh anglo-ameriških armad omogočila v veliki meri francoska civilna armada s sabotažijem in preganjanjem ter motenjem okupatorja. Saj so Pariz skoraj sami Francozi osvobodili. Najprvo ga je pariško delavstvo paraliziralo s tridnevno generalno stavko, narkar je udarilo po okupatorjih. Seveda, če bi zavezniške čete ne bile prej razbile nemško armado pri Normandiji in se nato približale Parizu, bi ta upor Parizanov ne bil uspeh. Ampak dejstvo je, da so Francozi sami veliko pomagali do sijajnih zavezniških zmag in nagle osvoboditve Francije.

Na mestu so tudi Churchillove besede, s katerimi je povedal, da ni veliko upanja na poraz Nemčije v tem letu in da bo za dosego tega trajala vojna še "več mesecev v prihodnjem letu."

Vsekakor je treba računati s slednjim, kajti v dveh mesecih bo Evropa že v objemu zime, ki lahko zaustavi anglo-ameriške operacije na zapadni fronti. Na drugi strani je seveda možnost, da bodo na zimo zopet Rusi udarili z vso svojo močjo proti Berlinu. In za zimsko bojevanje so oni bolj pripravljeni kot njih zavezniki, ali Nemci, pa tudi so docela izvežbani in utrjeni. Kljub temu danes vse kaže, da je malo upanja, da bo vojna končana v Evropi pred pomladjo. Toda o končnem resutju nemških armad ni nobenega dvoma.

Kar se vojnih izgub tiče, so nemške izgube v ubitih in ranjenih skoraj dvakrat tako velike kot anglo-ameriške, ako so Churchillove številke resnične. Po njegovi izjavi so Nemci izgubili na zapadni fronti 400,000 ubitih in ranjenih v primeru z 235,000 anglo-ameriških izgub, okrog pol milijona Nemcev pa je bilo ujetih. To bi pomenilo okrog 70 polnih divizij. Pred invazijo so bili vojaški strokovnjaki in "strokovnjaki" mnenja, da ima Hitler 50 do 60 divizij v Franciji, Belgiji in na Holandskem. Toda po Churchillovi izjavi je na Holandskem še vedno okrog 100,000 Nemcev "v pasti."

Te številke pomenijo, da so se pri ocenjevanju nemških sil motili vojaški strokovnjaki, ali pa so Churchillove številke o nemških izgubah—pretirane. In to posebno še, če upoštevamo, da se je večje število nemškega vojaštva umaknilo na domača tla.

Glede teh številke je torej nekje nekaj narobe. Toda, če so Churchillove številke glede anglo-ameriških izgub točne, so te izgube veliko manjše do danes kot je bilo pričakovati v prič tako gigantne in nevarne operacije kot je bila invazija Francije, čije obalo in precej zaledja so bili naci spreminili v pravcato trdnjavo. Zdrobitev te stene in izkrcanje četrto milijona vojaštva v Normandiji prvi dan invazije je sigurno največja zmaga v tej vojni. Ta uspeh prekasa in zasenčuje vse Hitlerjeve "blitzkriege" v prvih treh letih vojne in tudi vse ruske zmage, velike kakor so bile.

Churchillova izjava, da je Anglija ponudila Ameriki vso svojo bojno mornarico proti Japonski in da je bila ta ponudba "graciozno sprejeta," mora biti slaba novica za japonske imperialiste. In angleško bojno brodogojstvo se po Churchillovi izjavi že zbira ob Indiji.

Drugo vprašanje pa je, kakšen vtis bo ta novica napravila na 380 milijonov Indijcev, na Buiance in na več kot sto milijonov Malajcev. Vsi ti milijoni so bili zasužnjeni prej pod angleškim, holandskim in francoskim imperializmom, so zasužnjeni danes pod japonskim imperializmom in obetajo biti zasužnjeni tudi po tej vojni po svojih starih, belopoltnih evropskih gospodarjih. Briljantni Churchill nima nobenega namena, da bi jim dal svobodo. Kot je dejal lani, "on ni zato kraljevi minister, da bi predsedoval likvidaciji angleškega imperija."

Značilno so Churchillove besede, da je Amerika "graciozno sprejela ponudeno ji" angleško bojno mornarico. Tisti njegov stavek se čita kot da je Anglija napravila s tem generozno uslugo Ameriki. Brutalno dejstvo pa je, da se Amerika težko irtuje za rešitev angleškega, holandskega in francoskega imperija v Aziji. Ampak to je drugo vprašanje.

Priser iz vojnega taborišča "nekje v severni Afriki," kjer je naseljenih veliko število vojnih beguncev iz centralne in vzhodne Evrope. V teh taboriščih je tudi tisoče jugoslovanskih vojnih beguncev in pobeglicev. Ta taborišča pomagajo vzdrževati razne, po vladi priznane religiozne organizacije, ki dobe del svojih sredstev iz vojnega religiozne fonda, ki se zbira zdaj širom Amerike pod lokalno označbo "community chest." Iz tega sklada bo tudi jugoslovanski relief dobil svoj delež. Kvota za čikaško okolico—okraj Cook, Lake in Du Page—je \$12,980,000. Kampanja za zbiranje tega sklada se je pričela 2. okt.

Alli ste naročeni na dnevni "Prosveto"? Podprajte svoj list!

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

BOLNIŠNICE IN ŽRTVE OTROŠKE PARALIZE

Washington.—Urad za civilne potrebe pri War Production Boardu je naznanil, da je zagotovljeno bolnišnicam in Združenim državam dovolj zalog in oskrbe, da za jamčijo vso potrebno ne- vsakemu posameznemu bolniku od 9,500 slučajev otroške paralize, ki so bili javljeni v sedanjem valu te epidemije—tudi ako se to šteje pomnoži še dva in polkrat, ne bo ničesar primanjlovala. Uradniki so potrdili, da so bile vse nujne zahteve krite brez vsakega odloga.

DOBAVE BENCINA NE ZADOSTUJEJO ZAHTEVAM

Washington.—Office of War Information pravi v svojem poročilu glede bencina in izgledih glede nadaljnjega racioniranja, da je pridobivanje petroleja, ki presega vse rekorde, še vedno nezadostno za kritje vseh ameriških potreb.

ŠTEDENJE S PAPIRJEM

Washington.—Sirom dežele se je začelo štedenje ovojnega papirja. War Production Board poroča, da je cilj prihraniti papir. Na take dni "štedenja papirja" trgovci ne bodo zavijali nakupov, izvemši le stvari, katere je treba zaviti iz zdravstvenih razlogov, ali pa zato, da se blago ne pokvari.

Prvi dan "štedenja papirja" je bil v Peoriji, Ill., zgodaj meseca oktobra. Prihranjenega je bilo ogromno materiala za zavojne in omote, a preko tega je stvar prišla še to dobro, da je nabiranje papirja poskočilo za 600%, kar je ljudstvo začelo bolje razumevati potrebe papirja. Uradniki viri poročajo, da je bilo nabiranje v Peoriji tako uspešno, da je ta kratki "odmor" podaljšani uveden kot stalen program. Dnevi "štedenja papirja", ali dni enemu v Peoriji, bodo morda uvedeni tudi v drugih mestih, pravijo uradniki WPB, bodisi za en teden, mesec ali pa morda celo za dobo vojne.

KONTROLA CEN POMAGA

Washington.—Chester Bowles, administrator OPA, je izjavil na gradnji naslednje: "Dva tedna sem bil odsoten iz Washingtona in sem obiskoval urade OPA v zapadnih predelih dežele. Na tej poti preko 8,500 milj sem se razgovarjal s stotinami predstavnikov farmerjev, učiteljev in podjetnikov. Videl sem tudi delavce v ladjedelnicah, letalske mehanike, trgovce, živinorejce in najrazličnejše farmerje.

Ko smo se razgovarjali o mnogih problemih kontrolne cen in racioniranja zdaj in tudi po vojni, sem uvidel, da so vsi ti ljudje zelo na jasnem o tem, kako jih je kontrola cen štela v tej težki vojni dobi. To velja prav posebej za ona mesta na zapadu, kjer je število prebivalstva preko milijona podvojilo radi zgraditve velikih vojnih tovarn ali vojaških baz, kar je izvajalo velikanski stroški na cene vseh potrebščin. Ljudje iz teh krajev so mi povedali, da je kontrola cen preprečila draginjo, pod katero bi bile trpele njih rodine, in v mnogih slučajih tudi preprečila inflacijsko zvišanje cene za predmete, ki so jim potrebni za njihov posel—bodisi na farmah, v industriji, v trgovinah in javnih službah.

ZAKON OPA KAZNOVAL 42.000 PRESTOPKOV

Washington.—Administrator cene Chester Bowles, je naznanil, da je bilo v teku prvega polletja 1944 uvedeno 42.000 prestopkov proti kršenju določb za maksimalne cene, racioniranje in namerno. V tem številu se nahajajo: 2.191 slučajev kazenskega zadrževanja po nalogu tožnikov; 4.836 slučajev civilnih tožb; 2.265 tožb zaradi prepovedi, 13 slučajev tožb za ukinitje "licen"; 1.158 slučajev za trojno odškodnino; 8.540 dodatnih slučajev za trojno odškodnino je bilo urejenih pred sodno obravnavo; 5.196 slučajev za suspenzijo in 2.584 ukinitih bencinskih racij.

radi prestopkov proti racioniranju bencina. Bowles je poudaril: "Roko v roki z naporu OPA, da postane njen program čim pravičnejši in z njenim stremeljenjem, da uveljavlja svoje predpise na podlagi dobre volje in razumevanja, mora iti krepka politika, da se izšili spoštovanje predpisov, kjerkoli začno posamezniki izvajati teorijo, da je bil zakon uveden za njih sosede in da za nje ne velja. Če bo večina naroda zvesto izpolnjevala določbe restrikcij, ki veljajo za čas vojne—in to često za ceno precejšnjih žrtev—moramo gledati tudi na to, da njih sosede in konkurenti ne bodo vlekli dobrih iz dejstva, da te določbe prezirajo."

OTROCI PENNE PRVI Pribiranjku KOSITRA

Washington.—Otroci iz šol Pennsylvanije so prvi pri nabiranju kositra. Nabrali so 37,000,000 konzervnih škatel v teku 6 mesecev, je naznanil War Production Board. WPB pravi, da je vsak šolarček v Pennsylvaniji —edini državi, kjer je nabiranje kositra organizirano širom vse države— nabral povprečno po devdeset škatel v teku 6 mesecev, ki so končali 31. maja. Nabiranje se nadaljuje.

Dr. Henry W. Baldur, načelnik oddelka za šole in kolegije v WPB Salvage Division, je pohvalil pennsylvanske šolske otroke radi njihovih "sijajnih uspehov".

Francis B. Haas, Harrisburg, državni nadzornik za vzgojo, je naložil pismo ravnateljem in šolskim nadzornikom in je dejal: "Mi v šolah si prizadevamo storiti vse, kar moremo, da preskrbimo čim hitrejšo zmago našim vojakom. Nujno pozivam ob tej priliki vse šole, naj prično takoj ob pričetku novega šolskega leta znova nabirati škatle iz kositra, da to nabiranje nadaljujejo tako dolgo, kot bo kositer ostal kritična surovina za vojne potrebe."

KONVENCIJE PREKLICANE

Washington.—Col. J. Monroe Johnson, ravnatelj urada za Defense Transportation, je naznanil, da je več tucatov organizacij odpovedalo svoje konvencije, da bi tako v sodelovanju ODT zmanjšale obseg potovanj, ki niso potrebna za vojni napor. The National Petroleum Association, ki je bila že odpovedala svojo poletno konvencijo, je naznanila ODT, da je odpovedala tudi veliki vsakoletni shod. Col. Johnson je ta korak zelo pohvalil v svojem pismu, naslovljenem Fayettu B. Dowu, ki je glavni svetnik omenjene družbe in obenem ravnatelj ODT, kateremu je poverjena skrb za transport tekočin. Preko 150 organizacij je sporočilo ODT v teku zadnjih mesecev, da so ukinile svoje shode.

NOVE KNJIŽICE ZA BENCIN SO DRUGAČNE

Washington.—Office of Price Administration je naznanil, da se bo kmalu začelo razdeljanje novih knjižic za odmerke "A" za bencin v vseh racion boardih izven vzhodne obale. Te knjižice bodo tiskane na posebnem papirju, katerega si ponarjatevalci ne bodo mogli preskrbeti. Da bo stvar še bolj varna, pa bodo vse knjižice odmerkov imele posebno številko serije za vse "A" odmerke. Ista številka se bo na-

hajala tudi na platnicah. Board, ki bo knjižice izdajal, bo imel sezname vseh posestnikov. Te nove "A" knjižice so stopile v veljavo izven vzhodne obale dne 22. septembra ob 12:01, ko so padli zadnji "A-12" kuponi, zadnji v starem "A" odmerku. Prošnje za obnavljanje se rešujejo zdaj v lokalnih Price and Ration Boardih v večini okrajev, tako da bodo novi odmerki kmalu razdeljeni.

MODRI TOKENI RAZVELJAVLJENI

Washington.—Administrator OPA, Chester Bowles, je naznanil, da bodo tokeni po en odmerku modre barve razveljavljeni s 1. oktobrom. Ker se bo končala racioniranje skoro vseh prikuh v konzervah in kozarcih, obenem z vkuhanim sadjem in drugim racioniranim živežem, je postal ta korak od 17. septembra naprej mogoč. Administrator Bowles je dejal: "Odmerki za racionirani živež bodo v bodoče večinoma odmerjeni tako, da bo veljala večina po 10 točk, ali večkrat po 10 točk. Gospodinjje bodo radi tega mogle nakupovati vse potrebno, ne da bi potrebovale drobiž."

PREEGLEDOVANJE AVTNIH OBODOV ODPRAVLJENO

Washington.—Office of Price Administration je objavil, da za-

piski pregledovanja obodov ne bodo več upoštevani pri razdeljevanju novih knjižic za odmerke bencina. OPA s poudarkom opozarja vse avtomobiliste, da morajo ohraniti svoje podatke o pregledovanju avtomobilskih obodov, dokler ne dobe novih "A" knjižic. Navodila, kaj storiti s seznammi glede pregledovanja obodov pa bodo objavljena krajevno o pravem času.

15.000 TRGOVSKIH MORNARJEV POSLANIH DOMOV

Washington.—War Shipping Administration je izjavila v poročilu, katero je izdala v zvezi s proslavo Victory Fleet Day dne 27. septembra, da je privedla domov iz prekomorskih krajev v pristanišča Združenih držav od početka vojne sem že preko 15,000 ameriških mornarjev trgovske mornarice. Uradno je bilo rečeno, da je bilo od teh 15 tisoč približno 4,700 mornarjev in častnikov repatriiranih v teku prvih 6 mesecev 1. 1944.

WSA pravi, da pomeni repatriacija povratek iz tuje zemlje ali tujih vodov vseh trgovskih mornarjev, ki ne opravljajo več one službe, ki jim je bila dodeljena—in sicer ne glede na vzrok. Uradniki WSA so tudi dejali, da je večina mornarjev in častnikov v teku vojne, odplula zopet nazaj na morje.—(OWI)

Politični tokovi v UNRRA

Napisal Herbert J. Seligmann

Mnogi izmed delegatov na konferenci v Montreaulu v Kanadi so imeli vtis, da bo nadaljnje delovanje UNRRA odvisno od ene same bistvene odločitve, ki mora kmalu pasti. V koliko bo mogla UNRRA lajšati gorje ljudem, katere je udarila vojna, je odvisno od tega, da-li bo ta organizacija, ki je bila ustanovljena v znamenju najgloblje in najlepšega človekoljublja, ostala v službi te inspiracije, ali le političnim interesom. Zavezniška zmaga je blizu in z njo so se začele kazati v vedno večjo jasnostjo politične tendence, ki bodo od zdaj naprej prevladovali v vseh mednarodnih zbiorih in posvetovanjih. Te politične tendence nastajajo pod pritiskom odnošajev velesil med seboj. Do danes še ni nobenega jamstva za to, da bo povojni čas prinesel s seboj mednarodno organizacijo, ki bi bila dovolj trdna, da velesilam ne bi bilo več treba gledati na to, kaj se godi v onih predelih, v katerih imajo svoje najvažnejše interese. Vsled tega morajo posvečati svojo največjo pozornost vsakemu najmanjšemu koraku, ki bi utegnil vplivati na bodoči razvoj dogodkov. Vplivne vojaške sfere za prihodnje mesece v Evropi so danes že precej jasno začrtane. Angleži in Amerikanci bodo upravljali zahodne predele Evrope — to nam dokazuje prodiranje njihovih armad skozi Francijo v Belgijo in na Nizozemsko v smeri Nemčije. Svojo oblast bodo držali toliko časa, dokler ne bodo mogle prevzeti uprave domače in od njih priznane vlade. Francija se danes že nahaja v prehodni dobi tega razvoja. Glede vzhodne Evrope pa je vsestransko priznano, da bo ru-

ski vpliv brez dvoma prevladoval. Na Poljskem bo mogla prevzeti oblast le taka vlada, ki bo za Sovjetsko Rusijo sprejemljiva. Rumunija, Bolgarija, Jugoslavija in najbrž tudi Madžarska bodo del ruske sfere vpliva. Pogodba med Rusijo in Čehoslovako nam precej jasno kaže, kako se bodo razvijale stvari v teh predelih. Tudi v Montreaulu se je zopet pokazalo, da se namerava Čehoslovaki politično usmeriti vzporedno z Rusi.

Razmere v Sredozemlju vsebujejo nekatere stare in sporne zadeve, ki se izražajo tudi v tem, da ima Velika Britanija danes v Grčiji v svojih rokah del podporne akcije. Grčija je blizu Dardanel, za katere so se v preteklosti odigrale že toliko silne borbe. Dardanele so tudi točka, na kateri so se Angleži postavili po robu nemškemu Drang nach Ostenu. Dardanele so ravno tako važne za Sovjetsko Rusijo kot so bile za Rusijo pod vladjo carjev. Angleži pa tudi ne morejo ostati brezbrizni v pogledu teh ožin.

Drugi predel Evrope, glede katerega še ni vse popolnoma jasno, je Nemčija. Vest, ki so se pojavile od zdaj, trde, da bodo Rusi upravljali vzhodni del Nemčije, dočim bodo Anglo-Amerikanci prevzeli odgovornost za zahodne predele. Mnogo je ljudi, ki so mnenja, da bo Rusija postala na podlagi svojih vojaških uspehov in sile ruskih armad prva in odlična velesila na evropskem kontinentu. To pa bi pomenilo, da ne bosta le vzhodna Evropa in Balkan, temveč tudi Nemčija pod ruskim vplivom.

Ako pomislimo na vse to, postane ruska udeležba na konferenci UNRRA v Montreaulu prav posebno zanimiva. Kot vedno, so Rusi poslali tudi sem delegacijo strokovnjakov. To so ljudje velikih zmogljivosti, ki so veliki izvedenci, vsak na svojem polju. Toda, kadarkoli gre za važnejšo odločitev, se obrnejo najprej k svoji vladi. Moskva pa, kot vedno, govori le malo in je izredno realistična v svojih odločitvah.

Konferenca UNRRA v Montreaulu se je sestala pod pritiskom različnih tendenc. Pod tem pritiskom se je odločevalo tudi vprašanje, da-li bo UNRRA pomagala tudi Italiji, in dobila je v to svrhu na razpolago znesek od 50 milijonov dolarjev. General-major Glen L. Edger-ton je poročal UNRRA, da je potreba velika in da bi bilo ustrečno, da se odvzame vojaški oblasti skrb za podporo civilnega prebivalstva. Toda narodi, ki so bili žrtve italijanske agresije, Grki in Jugoslavlani, in nekateri predstavniki Iraka, kot tudi Čehoslovaki, so se protivili temu, da bi se uporabil del fondov UNRRA za podporo bivše-

Kako je izvoljen predsednik Združenih držav

Okrog štirideset do petdeset milijonov Američanov bo v prihodnjem novembru volilo predsednika Združenih držav Amerike. Teoretično je izvoljen za predsednika kandidat, ki prejme največ glasov. Ali aktualno in legalno pa ni vedno tako.

Za časa predsedniških volitev leta 1876 je dobil Tilden 250,000 glasov pri volitvah več kot kandidat Hayes, ki je bil končno izvoljen za predsednika. V letu 1888 je dobil Grover Cleveland 100,000 glasov več kot njegov protikandidat Harrison, ki je bil potem predsednik. Se nekaj drugih predsednikov Združenih držav je dobilo predsedniško mesto kljub manjšemu številu glasov, oddanih zanje pri volitvah.

Ta nenavadnost v ameriški politiki z ozirom na teoretična volitvena pravila ima svoj izvor v sami ustavi Združenih držav. Ameriški prvaki, ki so sestavili dokument ameriške ustave, so uvedli tako zvani "Electoral College" volilnih poslancev, kateri po splošnih volitvah odglasujejo za predsedniškega in podpredsedniškega kandidata, ki naj prevzame predsedniške in podpredsedniške posele za nadaljnja štiri leta. Ta volilni svet vključuje vse člane senatne in kongresne zbornice in vsak od teh ima po en glas. V prvih letih ameriške neodvisnosti so bili ti reprezentanti imenovani po državnih zbornicah, danes pa so izvoljeni s splošnim glasovanjem.

Ti predsedniški elektorji niso obvezani, da odglasujejo po želji ljudstva posameznih držav, kot se ta želja izraža v izidu splošnih volitev, toda navada je, da se elektorji ravnanja po želji ljudskega odglasovanja v predsedniških volitvah. Ta neomejena svoboda odločanja v izvolitvi predsednik Združenih držav je tekoma zadnjih predsedniških volitev povzročila precej razburjenja med državljani, ko je skupina protinewdealskih demokratov iz Texasa zagrozila, da bo odglasovala za nasprotnega kandidata v slučaju, da bodo volilci v državi Texas dali večino Rooseveltu.

Ta dokaj zapletena namera bi preprečila kandidatoma z naj-

ga sovražnika še predno je pomagano njihovim žrtvam. Četudi bi bila poslana pomoč Italiji pod pogojem, da sama plača zanj, ko poudarjali ti delegati, da Italija danes nima nobenih sredstev, tako da je izredno dvomljivo, da-li bi Italija sploh kdaj plačala. Tako bi torej podpora Italiji le zmanjšala razpoložljiva sredstva za podporo in obnove škode, katero so utrpeli žrtve napadov oisča—in sredstva, ki so danes na razpolago v to svrhu, so že zdaj premajhna.

Nekateri predstavniki manjših narodov so prepričani, ako ravno tega ne povedo na glas, da igrajo pri vsem tem politični pomisleki najvažnejšo vlogo. Druga velevažna točka, ki je zelo nevarna in še ni jasno odločena, je velikanski problem repatriacije ljudi, ki so bili pregnani s svojih domov. Računajo, da obsegajo pregnanci preko 30 milijonov ljudi, ki so brez strehe nad glavo, desorganizirani, lačni, mnogi med njimi bolni, nešteti odtrgani od svojih rodbin, starši, ki žive vsak za sebe, a njih otroci zopet drugje.

Nekateri delegati v Montreaulu so trdili, da je ta problem ravno tako važen kot vprašanje obleke, obutve in hrane. Akoravno je jasno, da ni mogoče začeti odvažati nazaj teh nesrečnic, predno niso njih dežele osvobojene, so vendar prepričani, da bi bilo treba že zdaj z vsa jasnostjo povedati, po kakšnih načelih se namerava UNRRA lotiti tega problema.

Mednarodne konference so vedno počasne. Včasih se težko, ki so videti nepremostljive v začetku, pozneje kar nenkrat same od sebe izgube — toda tu so na mizi problemi, načelna vprašanja. Od tega, kako bodo razrešena, bo odvisno, kako se bodo razvijali mednarodni odnošaji v povojnem svetu.

NOČEM PLAČATI VEČ KOT NAJVIŠJE URADNE CENE!
NE SPREJMEM RACIONIRANIH ŽIVIL AKO NE ODDAM ZNAMK!

več glasovi, da bi dobila potrebno večino glasov, ki bo odločila med njima, kar bi pomenilo, da bi končno morala zvezna zbornica izvoliti predsednika, kot to zahteva zakon v slučaju, da volilni svet ne pride do pravega sklepa. Po tem postopku je vsaka država upravičena do enega glasu in kandidat, ki prejme večino glasov v zbornici, je imenovan za predsednika. Na ta način bi mogel biti vsled opozicije poražen v zbornici predsednik Roosevelt, tudi če bi splošne volitve izpadle njemu v prid. Tako bi bili volilci na docela legalen način prevarjeni in poraženi s kandidatom vred.

Na srečo pa je lahko vsak povprečen volilec ali volilka brez skrbi v tem ožiru, kajti jasnost je pokazala, da je proti vsaki taki legalni potegavščini, ki bi mogla odločiti pri izvolitvi predsednika to jesen. Kljub temu pa je celo dejstvo, da je tak legalen postopek mogoč, izzvalo tekoma let pogoste debate o nepotrebnosti "Electoral Collegea", ozir. sistema volilnih poslancev.

Za odpravo tega nenavadnega volilnega sistema pa bi bilo treba dodatka k ustavi, a ustavni dodatki so izredno težko izvedljivi v naših zakonodajah. Proti odpravi tega volilnega načina so tudi majhne države, ki imajo po tem sistemu dva odločilna glasova svojih senatorjev, dalje pa tudi svojo reprezentacijo v nižji zbornici. Velike države z mnogo številnejšim prebivalstvom imajo enako samo po dva senatorja vsaka.

Načrt, ki ga je priporočal senator Norris iz Nebraske, bi bil razporema najbolj izvedljiv. Po tem načrtu bi se sistem elektorjev ohranil, toda odpravljen bi bil "electoral college". Na ta način bi glasovanje volilcev prišlo do polne veljave v predsedniških volitvah, kajti vsaka država bi imela toliko elektorjev, kolikor jih ji dovoljuje število volilcev. Predsedniški kandidati bi torej dobili sorazmerno število glasov na podlagi splošnega glasovanja; v drugih besedah povedano, po načrtu senatorja Norrisa bi v predsedniških volitvah tudi po sistemu elektorjev odločevalo odglasovanje volilne publike.

Kako stoji te stvari v volitvah po sedanjem sistemu "electoral collegea", je razvidno iz dejstva, da je n. pr. Willkie dobil leta 1940 45 odst. vseh glasov, toda elektorji so mu dali samo 15 odstotkov glasov pri končnih volitvah za predsednika. Se večja razlika v razmerju med odglasovanjem volilcev in glasovanjem elektorjev se je pokazala v slučaju Landonu leta 1936—on je bil dobil 38 odst. glasov pri splošnih volitvah, ali elektorji so mu dali samo poldrugeto odstotek glasov, kar je predstavljalo glasove elektorjev onih nekaj

držav, kjer je imel Landon večino.

Rezultat sedanjega volilnega sistema za predsednika ne samo da prikazuje docela napačno sliko izida volitev za poraženega kandidata, pač pa v resnici tudi da zmagovalcu milijone glasov, ki jih ta v volitvah sploh ni prejel.

Grožnja nekaterih protinewdealskih elementov v Texasu ter v gotovih južnih državah, da bodo povzročili revoluto v elektorskih volitvah v slučaju, da njih država odglasuje za new deal, je značilna predvsem zato, ker razgalja ta nerodeži in pomanjkljiv sistem, ki je že davno preživel svojo dobo in že več kot sto let ne služi več štetju ljudskih političnih pravic, kar je bil prvoten namen uvedbe tega ga sistema.—FLIS.

Linčanje v Rimu

Rim. (ONA) — Dne 20. sept. so v Rimu razvijali kinematografske posnetke linčanja, do katerega je prišlo, ko je imel biti Mussolinijev ravnatelj policije Pietro Caruso sojen radi svojih zločinov. Zavezniški operaterji Newsreela so uspeli posneti različne prizore v sodni palači in strahote, ki so se odigravale pred vratmi zapora Regina Coeli, ko je razjarjena množica linčala glavno pričjo tožitelja, Donato Carreta, bivšega ravnatelja rimskih mestnih zaporov. Dobro oborožene vojaške straže so obkrožale delavnico, kjer so razvijali te filme, ker se je bilo bati, da poskušajo nekateri elementi uničiti te filme, ki bodo morda tvorili važen obtežilni material proti onim, ki so povzročili izbruh teh neredov.

Vlada in tudi policija so mnenja, da so nekateri fašistični elementi, ki se deloma še vedno nahajajo v Rimu, podžigali množico v cilju, da izpovejo nemire in splošni nered. Doseči so hoteli dvoje stvari. Prvo, da izpodkopljajo še bolj avtoriteto sedanje vlade, ki je še sama po sebi dovolj šibka in bi le težko prenesla hud udarec na ugledu. Drugič pa so najbrže nameravali prodreti v jetnišnico Regina Coeli, iz katere so hoteli izpustiti na stotine važnih fašistov, generalov, admiralov, politikov in prvakov stranke, ki so tam zaprti.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

FOR VICTORY BUY UNITED STATES BONDS & STAMPS

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 11, 1912, AND MARCH 3, 1933 OF "PROSVETA" (Enlightenment), published daily except Saturday, Sunday, and holidays, at Chicago, Illinois, for October 1, 1944

State of Illinois, County of Cook, ss: Before me, a Notary Public, in and for the State and county aforesaid, personally appeared Philip Godina, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the "Prosveta" and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 11, 1912 as amended by the Act of March 3, 1933, authorized in section 1103, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher, Slovans National Benefit Society, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Editor, Anton Garden, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Managing Editor, Anton Garden, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Business Manager, Philip Godina, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding one per cent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the full name and address of the individual owners must be given. If owned by a firm, company, or other unincorporated concern, its name and address, as well as those of each individual member, must be given.) 47,720 members of the Slovans National Benefit Society, a fraternal benefit organization located at 2657-59 S. Lawndale Avenue, Chicago, Ill., Vincent Calkins, President, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Fred A. Vidler, Secretary, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Mirko G. Kubeš, Treasurer, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.
4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustee, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.
5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the twelve months preceding the date shown above is 14,200. (This information is required from daily publications only.) PHILIP GODINA, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 20th day of September 1944.

(My commission expires February 11, 1945.) DONALD J. LOTRICH, Notary Public. (SEAL)

Eleanor Brubaker iz Willingtona, Del., je bila na konvenciji unije pisarniških delavcev CIO kronana kot "kraljica" — članska karto, ki nosi številko 100,000. Toliko pisarniških delavcev je namreč v zadnjih dveh letih pristopilo v unijo.

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBSKEGA ŽIVLJENJA

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

13.

Do jutraj sta sedela Simon in Malči pri "Čr- nem jagnjetu."

"E, snežiti je začelo," je rekel Simon proti jutru.

"Snežiti je začelo," je ponovila Malči. Simonu se je razvedril obraz.

"Včasih sem silno rad gledal snežinke, veš, Malči! Nekaj čudovitega so snežinke."

Zahotelo se mu je, da bi zopet govoril tako lepo in navdušeno kot včasih v zimskih dneh v Ljubljani. Zasmejal se je široko.

"Veš, Malči, svet postane čist, ko ga pokrijejo snežinke. Ti, Malči, si žalostna radi tistega svojega klavnega moža. Naj tvoja duša potrosi snežinke na njegov spomin."

"Ne govori mi o tem, prosim te."

"Ti si sedaj lepa in čista. Šla si skozi bole- čino in si sedaj lepa. Včasih sem gledal, na gimnaziji še, kako je padlo sonce skozi rdeče šipe naše kapele na bele rože na oltarju. Za- lo se mi je, da so šipe tedaj postale lepe tiste rože. Tako si postala ti lepa, sedaj še lepša. Bele rože so bile tudi prej lepe, toda ko je rde- čina obarvala njih glave, lepe, kodraste glave belih aster, o Malči, potem so bile šipe lepe. — Daj mi cigareto, Malči. — Ti si lepa, še lepša sedaj. Kri je obarvala tvojo dušo."

"Kako lepo govoriš!"

"Da, saj me imenujejo pesnika, toda kljub temu mislim sedaj resno. — Tisti stražnik, Malči, večer sem spet govoril z njim. Če bi ne bil možki, bi prav tako postavil primer o rdečo lučjo. Stavim, da ni niti ena grda misel skalila njegovih možganov dolga leta že. Jaz te seznanim z njim. On ima otroka, Jurkico. Vi- del sem jo. Nič se me ni bala. Silno pristržno dekletce, mali angelček, trinajstih let. E, Mal- či, to dekletce bi sedaj potrebovalo matere in hotelo bi morda še kakega brata ali kaj takega imeti poleg sebe. Poroči se ti, Malči, s tistim stražnikom!"

Malči se je zasmejala na vse grlo.

"Kaj se me bojiš, Simon?"

Sedaj se je Simon udaril po koljenih.

"Jaz, da se bojim tebe, jaz potepuh po volji vseh mogočih carjev? Ha, Malči, kaj bolj pa- metnega bi lahko rekla. — Malči, prinesi dve črni kavi! — Da, Malči, kaj bolj pametnega bi se bila iznebila."

"Dobre volje si danes."

"Po volji vseh mogočih carjev. Daj mi še eno cigareto, Malči!"

"Ura bo osem. Moram v trgovino. Vzeml nekaj cigaret, da boš imel tudi za potlej."

"E, hvala ti, Malči! Popij še kavo! Taka je ta stvar. Jaz sem mislil resno."

"Boš laže hodil z Regina, če se mene iznebiš. Tovariši pripovedujejo marsikaj."

"Kaj misliš, da o tebi in meni ne pripovedu- jejo; naj le pripovedujejo!"

"Regina je dobro dekle. Kaj vedo ljudje, kaj je ona. Njeno ime je slovenski kraljica in je lepa, kot njen studenec pod Slemenom, h ka- teremu sem hotel peljati Marijo nekoč."

"In bi jo peljal še danes, če bi ona hotela."

"Predalec, previsoko je Marija, Malči! Kaj vstajaš? Jaz bom še malo tu ostal."

Pomagal ji je obleči plač in jo spremil do vrat, kjer ji je stisnil roko. "Na svidenje, Malči!"

"Anica, obe kavi pripiši k vinu nocojnje noči. Sedaj sem napisal novelo in jo odposlal in za gosli dobim vsaj šest sto dinarjev, za no- velo pa neskončen honorar. Veš, Anica, mi pisatelj in pesniki ne dobivamo plače, ampak honorar, častno nagrado, biki, ki so najlepši, pa dobijo premijo."

Anica se je smejala. "Hočete še eno črno? Pripišem."

"Anica, naslov noveli sem dal Vineta, glavna oseba pa je Undena; ali veš, kaj je Undena?"

"Ne vem."

"To je taka vila, ki živi v vodi in ima zelene oči. Ona ugrabi človeka in ga potopi v mesto na dnu morja. Tistemu mestu pa je ime Vi- neta, prav zato, kar je na dnu morja. Nikdar nisem mogel razumeti, zakaj so se skušali re- šiti ljudje, ki jih je Undena ugrabila v svoje mesto, na suho nazaj. Anica, če se danes oglasi Regina, ji reci, da me ne bo."

Vstal je in si oblačil suknjo. "Pazi na gosli, Anica!"

Zapenjal se je tesno krog vratu.

"Mislite na njene oči! Jako lepe oči ima," je rekla Anica. "Lepa je kot angel in vas ljubi."

Simon jo je pogledal začuden.

"Kdo? Kaj govoriš? Misliš na Regino?"

"Mislite na njene oči, Simon!"

"Saj sem pil jaz in ne ti, Anica! Kaj mi go- voriš sedaj o očeh. Jaz grem sedaj gori in doli gledat, kake so od znotraj trgovine po Illici. Sneg je, kot vidiš. Človek se mora preskrbeti za zimo. Res, za zimo."

"Greste iskat službe?"

"A kaj še. Nakupovat grem same dobre stvari," je odgovoril in odšel.

"Niti vino niti Regina ga ne morem pomi- riti," je rekla Anica, ko je njegova črna postava stopila na cesto. "Sedaj se je najbrže odlo- čil, da si poišče službe."

"Prav za prav je neumno, ko sem se Anici zlagal, da sem napisal Vineto. Niti besedice ni- mam napisane. Kar tako mi je prišlo na misel. Neumno bi bilo pisati. Kdo bi razumel, da ima tudi utopljenec svoje življenje. On ni bled in napihnen in ne grizejo ga karpi, ne, samo san- ja, sladko sanja. Morski mah mu je ovenčal čelo. Vila Undena razganja z belo roko, s to belo roko valove nad njim in govori: 'Valovi, ne bodite vihar, kajti moj fant spi na dnu mo- jega kraljestva. Ne motite, valovi, tihih sanj! Bodite, valovi, kristalne stene in gradite grad krog njega! Bodite, valovi, rdeče vino in nato- čite se mu v dušo! Bodite, valovi, zibelka in zibljite ga v senj! Bodite, valovi, uspavanka in mu šepetajte, zlate besede v dušo. Fant, moj edini, ki se me ni zbal, počiva v mojem kralje- stvu. Umirajo njegove misli na zvezdo visoko. Lepša od zvezde mu bom jaz. O, jaz sem Un- dena, Regina sem, kraljica globin. Moje oči so plave in moja duša je lesket srebrnih školjk. Nabrala mu bom morskih rož. Žive so in pro- sojne kot svetloba. Živo srce imajo in videti je skozi stekla njih utrip. O, lepše so rože mor- ja kot drevesa zemlje. Nasadil bom morskih rož krog njegovega gradu. Šepetala mu bom na usta sladke besede večne omame. Svoje srce bom stisnila na njegovo srce, in lučka, ki še brli v njegovem, naj ugasne vekomaj, naj ugasne to brezupno hrepenenje, to neizpolnivo kopnenje. Jaz sem Undena, Regina, kraljica morja."

Ljudje so začudeni gledali čudnega človeka, ki je šel po Illici in glasno govoril. Za njim se je že zbrala truma šolarjev in bil jim je v ve- liko veselje. Simon jih ni zapazil. Slika za sliko je vrela skozi njegovo dušo, svet naokoli je izgubil zanj. Toda, ko je smeh otrok postal preglasen, se je zdrznil in pogledal naokrog. Obstal je.

"Še, še, gospod," so tedaj zaprosili otroci in se strnili krog njega. Zardel je in se hitro umeknil v vežo. Otroci so odhiteli med smeh- om.

(Dalje prihodnjik.)

MAQUIS ON HUNT FOR STRAY NAZIS

FRENCH MAQUIS of the French Forces of the Interior, armed with guns supplied by the Allies, are shown on a truck as they set out to hunt stray Nazis near Argentan, France. About 50,000 of these FFI men liberated Paris after four days of street fighting. Note the Cross of Lorraine on the truck. U. S. Signal Corps Radiophoto.

Najlepše se je dalo pogovar- jati pozimi, na veliki, topli pe- či. Zunaj je bila noč in mraz je škripal skozi okna, izba pa je bila polna sladkih pravljic, ki so nam šepetale na uho še tišje in milejše od samih naših besed. Pa smo tudi vsi molčali, pa da se niti spogledali nismo, razumeli bi se bili vse do kraja. Bilo je, kakor skupna molitev in kakor skupna pesem: če nas je sedem ali sedemdeset—molitev je ena in ena je prošnja, pesem ena in en sam je Bog. Nikoli si nismo bili tako blizu, tako bratje in sestre, kakor ob tistih svetih urah. Sredi med nami je sedel sam angel božji ter nam je pripovedoval o lepotah iz paradiza; nam pa se je zdelo, da govore naše plahe ustnice.

Nikogar ni obšla niti za tre- notek pregrešna misel, da bi ne verjel pripovedkam angeljskim. Pogovarjali smo se o Veliki no- či. Blizu je že bila in vedeli smo čisto vsi, kakšna da bo naša Ve- lika noč: prazniki brez praznikov, nedeljsko jutro brez piruhov in pomaranč, v srce mukoma za- klenjena bridkost, za pečo pri- tajene solze. Vedeli smo, da pri- de trda in neumiljena, ali go- vorili nismo o nji, še mislili ni- smo nanjo. Pogovarjali smo se o drugi Veliki noči, o tisti, ki je bila polna šumečega solca, pre- šernega potrkanja zvonov, di- šečih, rumeno zapenjenih kola- čev, rdečih piruhov, svetlih po- maranč; mati ima na glavi belo ruto in pogrinja mizo; mi sedi- mo povrti za pečo in gledamo; oče sloni ob oknu, baše si pipo in se smeje. . . V to Veliko noč smo verjeli kakor v živega Boga; tik pred nami je bila v vsem svojem sijaju, Res je ni bilo ti- sto leto in tudi ne prihodnje in tudi še tretje ne in nikoli ne; ali ni je bilo moči na svetu, da bi omajala našo vero. Prav nič se nismo čudili in nič nismo bili užaljeni, da ni bila potrjena na- ša vera, da se niso dopolnile na- še sanje; morda bi se bili čudili, da se je zgodilo po besedah an- geljevih.

Tam neke v podlipskih hri- bih, visoko v samotni, stoji prista- va, ki ji pravijo Mavsarjev hrib. Le zdaleč mi je še ta hrib v spo- minu, troje pajčolanov je pred njem. Najrazločnejše ga vidim takega, o kakršnem smo se po-

govarjali. Sila razsežen, bogat kmečki dom; nizka, zelo dolga, svetlo pobeljena in s slamo kri- ta hiša, skednji iz kašče, hlevi in kozolci, sušilnica za sadje, pi- san čebelnjak; in vrtovi, vsepro- strani, z brega v dolino, iz doli- ne v breg, kolikor daleč je segel poželjivi pogled; jabolka bela in rumena, rdeča in pisana, glad- ka in kosmata. . . človek ni ve- del, kam bi pogledal, kje bi ugriznil. Čebele so šumele v ajdi, na nebu so prepevaje viseli škrjanci, sonce je sijalo; raz- smejal in razjokal bi se človek, da bi sam ne vedel zakaj. . . Na Mavsarjevem hribu smo imeli daljno, prav daljno materino žlahto; mislim, da je že izumrla, ali pa se je preselila v Ameriko.

Dom je bil najbrž pust in ža- losten in siromašen, ljudje sami skopi in trdi. Spominjam se le toliko, kakor da bi videl pred seboj izrezek oprane podobe. Troje bosih otrok je lezlo trudo- ma skozi mecesnov gozd po str- mem blatnem bregu nizdol. Lez- li so globoko sključeni, težke malhe so nosili preko rame, malhe polne jabolk. In vsi trije

Nazi Bales Out

AS HE PLANE burtles on without him, a Luftwaffe fighter pilot tum- bles earthward, his parachute not yet opened, after his ME 109 plane was attacked by a U. S. 8th Air Force pilot somewhere over France. Aik-Fore photo.

so jakali na glas, brez solz, ka- kor troje mladih živali. Čemu da so jokali, vedi sam Bog ne- beški.

Najmlajšemu se je spoteknilo ob korenini, butil je ob tla, ja- bolka so se usula iz ohlapno za- vezane malhe; ko se je vzdignil, ni več jokal in tudi ni pobiral jabolk, ki so se kotalila blatna po spolzki stezi; gledal je arepo predse in čudno star je bil v obraz. Pust in mrzel je bil gozd naokoli, od sivega neba je pršil droben dež, globoko spodaj v dolini so se zbirale velike rume- ne luže. Samo toliko vidim. Ali te podobe ne maram. Lepši, raz-

ločnejši je oni Mavsarjev hrib, ki si ga je bilo samovoljno ustvarilo otroško hrepenenje. . . (Dalje prihodnjik.)

Razni mali oglasi

ŽENE IN DEKLETA

Punch Press operatorice.

Zlagateljice na splošno imajo prilika za stalno delo tudi po vojni.

429 W. SUPERIOR ST.—1st floor.

"TINLEY PARK" na prodaj od lastnika. 5 sobni "bungalow". Velika lota. Moderno. 2 kokošnja- ka. Garaža. Blizu šole in transpor- tacije. \$8,950. Na ogled v nedeljah pop. 17811 S. Oak Park. Tinley Park 613. —(Adv.)

Izšel je—izpopolnjeni

DR. KERNOV

ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK

Cena \$5.00 s poštnino vred

V zalogi imamo tudi njegovo

Angleško-slovensko berilo

najboljši pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine.

Cena \$2.00 s poštnino vred

Naročila prejema

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

AMERIŠKIM ZENAM, KI VPRAŠUJEJO—

"Ali bo poraz Nemčije zmanjšal potrebo za hranjenje porabljenih maščob?"

ODGOVARJA VLADA "Ne!"

RAVNO, nasprot- no, Mrs. Ameri- ca, potreba hraniti porabljene kuhinjske masti bo ravno tako velika ali pa še večja kot prej.

Ameriški farmarji store vse v svoji moči, da dvignejo domačo produkcijo maščob in olja. Toda prihodnjih 12 mesecev, ker bo zaklanih manj prašičev in bo manj pridelka oljnatega semenja, pričakujemo, da bo pridelanih manj maščob približno bilijon in ena tretjina funtov.

Zmaga nad Nemčijo bo še vedno pustila Japonsko v posesti Holandske Vzhodne Indije, Filipinov in Malaje —to je dežel, iz katerih smo prej do- važali bilijon funtov maščob in olja vsako leto.

Potreba večja kot kdaj poprej!

Zato je shranjevanje rabljene mas- ti bolj potrebno kot kdaj poprej in je vir, iz katerega mora dežela črpati, da se zvečemo skozi plimo.

Tudi zmaga nad Japonsko ne bo ta- koj oolajjala položaja. Še eno leto ali več se te pokrajine ne bodo mogle vrtni na stopnjo predvojne produk- cije.

Hranjenje rabljenih maščob ni pri- jeten posel. Treba je truda. Toda je delo, ki ga moreš samo ti, ameri- ška gospodinja, opraviti za deželo. Prosimo vas, da nadaljujete čudovito delo, ki ga opravljate, da pomagate h končni zmagi.

Med tem časom pa bo potreba za vašo porabljeno mast tako nujna prej iz teh razlogov:

- 1 Tudi po zmagi v Evropi bomo še morali premagati Japonsko. Velike zaloge munition, zdravil, pedal, gumijevih čolnov, mila in drugih vojnih potrebščin bodo morale iti našim bo- jevnikom v stalnem toku. In vse to je treba nadpraviti iz maščob.
- 2 Pomagati moramo pri obnovi osvobojenih dežel, kot je Jugoslavija, Grška, Norveška in Holandska z zdravili, stroji itd.
- 3 Mnoge tovarne, ki sedaj delajo za vojno, bodo premenjene za izdelovanje civilnega bla- za, ki ga tako nujno potrebujemo. Te tovarne bodo rabile velikanske množine industrijskih maščob.

DEPARTMENT OF DISTRIBUTION WAR FOOD ADMINISTRATION

Za vsak funt rabljene masti vam bo mesar dal 4c in dve brezplačni rdeči znamki! Shranite vsako kapljo.

MOJE ŽIVLJENJE

IVAN CANKAR

(Se nadaljuje.)

In je pokazala s pratom name. Mati je postavila pehar na mizo. V lastni omotici sem videl čisto, da je prebledela.

Še je vprašala: "Kdo je bil?"

"Janez!" je rekla sestra Lina in mi je gledala naravnost v obraz.

"Kako da si naredil, še to po- vej!" je ukazala mati.

Noge so se mi tresle tako moč- no, da nisem mogel vstati. Od- govoril pa sem razločno, da sem poslušal čudoma sam svoj glas.

"Zlezel sem zad, potegnili žeb- elj ven, odslonil desko in ot- pal pehar. Že od torka vselej pod večer!"

Takrat se je zgodilo nekaj, kar me prešine z neznanom grozo še ob spominu. Mati me ni udarila, tudi ni rekla žale besede; sedla na klop, skrila je obraz v dlani ter je zajokala, da so tekle solze izaza belih prstov.

Sestra Lina je bila natihoma smuknila iz izbe; jaz edini sem jo videl, kljub omotici in od bo- lečine slepim očem. Šel sem za njo počasi, ker so mi bile noge zelo težke. Napotil sem se na- ravnost za hišo; tam se je bila skrila pod jasminov grm za plo- tom; rdeča nedeljska ruta jo je izdala. Prišel sem do nje, zgra- bil jo za dolgo kito ter jo vlačil za seboj po vrtu. Ni kriknila ves čas, še zavzdihnila ne. —

V poznejšem, prevar in brid- kosti polnem življenju, me je ogoljufala in izdala marsikatera ženska; Bog jim greh odpusti, jaz jim ga vsem do zadnjega kraja. Toda vseh učenosti naj- grenkejša učenost je abecednik. IV.

Ne vem, če se otroci po naših krajih še "pogovarjajo". Mi smo se. Nobena, še tako bučna igra nam ni dala toliko čiste, globo- ke, skrivnostno svete radosti, kakor tisto poluglasno pogovar- janje v mraku.